

olyan, melynek egyik szála len, a másik pamut, ezt féllenvászonnak nevezik. A tiszta pamutvászon neve siffon, vagy gyoles.

Háziszőttes vásznak, mintások is. Gyoles. (Siffon.) (Szemléltetés.) A mi falusi asszonyaink nagyon ügyesek a mintás szövésben is. Télen át, mikor a ház körül alig van munka, fonással, szövással foglalkoznak, így állítják elő azt a vászonneműt, amire a háznál, ruházkodásnál szükségük van. A háziszőttes vászon igen tartós, a népies hímzések készítéséhez ezt használjuk.

A vászonneműt csinosítani szokták, mielőtt forgalomba kerül. Némelyiket erősen keményítik, különösen a gyöngébb minőségűt, amely ritka és kézimunkázásra nem alkalmas. Ezért vásárlásnál meg kell jól dörzsölni, és ha nagyon porzik, sok a keményítő benne, nem kell megvenni. Nézzük meg azt is, hogy ne haladjon ferdén a vetülekszála, mert akkor nem lehet jól szálát húzni belőle.

(H. H. K.)

1946. október 3. hete.

Általános iskola VI. osztály.

A tanítás anyaga: A négyzetes oszlop.

1. *Előkészítés.* a) *Számonkérés.* A kockáról tanultak felújítása és számonkérése.

b) *Áthajlás* a problémára. Szemléltetek egy négyzetes oszlopot. Megbeszélés alapján.

Megfigyelések. Készítettem két kockát, melyeknek éle 6—6 cm. (Szemléltetés.) Helyezd ezeket úgy egymás fölé, hogy az oldalélek egy egyenesbe essenek. Figyeljétek meg az így nyert testet és feleljétek a következő kérdésekre:

a) Hány lap határolja a testet és milyenek ezek a lapok?

Az ilyen testet négyzetes oszlopnak nevezzük.

b) Vannak-e párhuzamos és egymást metsző lapok?

c) Minden lap hány más lapot metsz és hányal párhuzamos?

d) Hány éle van? Milyen nagyságúak?

e) Hány él fekszik egy-egy lapban?

f) Melyek a párhuzamos-, az egymást metsző- és az egymást elkerülő élek?

g) Milyenek az élszögek? A lapszögek? A testszögletek?

2. Rajzoljuk meg a négyzetes oszlop képét, ha látjuk négyzetes fedőlapját, mellső és jobb oldallapját. (Álló helyzet.)

3. Rajzoljuk meg a négyzetes oszlop képét fekvő helyzetben.

4. Rajzoljuk meg a négyzetes oszlop hálózataát, ha az alap-él hossza 3 cm, az oldalél 5 cm.

b) *Célkitűzés.* Hogyan számíthatjuk ki a négyzetes oszlop felületét és köbtartalmát?

1. Számítsuk ki az egyes oldallapok területét. Mennyi az oszlop felülete?

Egy alaplappal területe	$3 \times 3 = 9 \text{ cm}^2$
Két alaplappal	$9 \times 2 = \text{---} \text{---} \text{---} 18 \text{ cm}^2$
Egy oldallappal	$3 \times 5 = 15 \text{ cm}^2$
Négy oldallappal	$15 \times 4 = \text{---} \text{---} \text{---} 60 \text{ cm}^2$

Az oszlop felszíne $\text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} 78 \text{ cm}^2$

2. Figyeljétek meg, hogy az elkészített oszlopba hány cm^3 fér bele, vagyis mennyi az oszlop köbtartalma?

Egy alapélhez 3 cm^3 , az egész alapra $3 \text{ cm}^3 \times 3 = 9 \text{ cm}^3$ fér. A magasságba elfér 5 ilyen réteg, vagyis $9 \text{ cm}^3 \times 5 = 45 \text{ cm}^3$.

Egy sor 3 cm^3 .

Egy réteg $3 \text{ cm}^3 \times 3 = 9 \text{ cm}^3$.

A test 5 réteg $= 9 \text{ cm}^3 \times 5 = 45 \text{ cm}^3$.

III. Összefoglalás. 1. Kérdések alapján:

A négyzetes oszlop olyan test, melyet két egybevágó négyzet és négy egybevágó téglalap határol.

Lapjai közül két-két szemben fekvő egymással párhuzamos, két szomszédos lap egymásra merőlegesen áll.

12 éle van, amelyek kétfélék: az alap- és fedőlapon fekvő élek egyenlők, valamint az oldalélek is egyenlők egymással. 4—4 él párhuzamos. Élei háromféle helyzetben vannak egymáshoz: a) párhuzamosak, b) egymást metszők, c) egymást elkerülő. Az élek derékszögű élszögeket képeznek.

Testszögleiteit három lap képezi. 8 egybevágó testszöglete és 8 csúcsa van.

A négyzetes oszlop felszínét úgy számítjuk ki, hogy a négyzet területét kétszer, a téglalap területét négyszer vesszük és az eredményeket összeadjuk.

A négyzetes oszlop köbtartalmát megkapjuk, ha az alaplappal területét szorozzuk a magassággal.

2. Feladatok a begyakorlásra.

a) Megfigyelésre. 1. Keressetek tárgyakat, amelyek négyzetes oszlopalakúak.

2. Sorold el a) a négyzetes oszlop alaplappjait;

b) az oldallapokat;

c) a párhuzamos és egymást metsző lapokat;

d) a párhuzamos, egymást metsző és egymást elkerülő éleket;

e) az alaplappal párhuzamos és arra merőleges éleket;

f) egyes szögleteket alkotó lapokat, a szöglet csúcsát, éleit és élszögeit.

3. Mérd meg a lapszögeket és élszögeket.

4. Hasonlítsd össze a négyzetes oszlopot a kockával. Miben egyeznek meg, miben különböznek?

3. Házi feladat. Rajzolásra. 1. Vágjatok ki krumpliból négyzetes oszlopot 3 cm-es alap és 6 cm-es oldaléllal.

2. Készítsetek agyagból négyzetes oszlopot.

2. Készítsetek el drótból egy négyzetes hasáb élmintáját. Alapél 6 cm. Oldalél 12 cm.

Számolásra. 1. Mennyibe kerül egy négyzetes oszlop bemázolása, ha az alapél 56 cm, a magasság 3 m 40 cm és ha a mázolás négyzetméterenként 3.50 Ft-ba kerül?

2. Mennyi burgonyát lehet egy olyan gödörbe elvermelni, melynek hossza $8\frac{1}{2}$ m, szélessége és mélysége 1 m 60 cm?

3. Mennyi bádóg kell egy olyan edény készítéséhez, melynél a négyzetes alap egy éle 26 cm, a magassága 64 cm?

4. Mennyi víz fér az előbbi edénybe?

5. Mennyi a súlya annak a négyzetes fenyőgerendának, melynek hossza 5 m 60 cm, a keresztmetszet egy oldala 34 cm, ha 1 dm³ fenyőfának a súlya 0.68 kg?

1946. október 3. hete.

Általános iskola VI. osztály.

A tanítás anyaga: Arany János: *Családi kör* című költeményének tárgyalása.

Nevelési cél: A magyar családi élet melegsége, bensősége.

Vázlat.

I. Érdeklődés-keltés. a) Kapcsoló ismételtes: A szegény aszszony könyve című költemény felújítása. Mire mutat rá? (A magyar ember jószívűségére.)

b) Milyen a magyar család élete?

II. Tárgyalás. a) A költő bemutatása. Arany János rövid életrajza. Arany a szalontai szülői ház emlékeit kelti életre. Arany gyermekkori emlékeinek, szülői otthonának mély szeretete.

(Arany János 1817-ben született Nagyszalontán. Budapesten halt meg. A legnagyobb elbeszélő költőnk.)

b) A költemény felolvasása.

c) A költemény tárgyalása:

A fatusi ház udvara nyári este.

Élet a pítvarban.

Hazajön a gazda.

A vacsora.

Béna koldús kopogtat.

A koldús a szabadságharcról beszél.

Mindenki pihenni tér.

Szómagyarázat = csikos tarisznya = lenből, kenderből szőtt tarisznya; madárláfta kenyér = tréfás szólás. Kint volt a határban, a szabad ég alatt; asztalszék = alacsonyabb asztal, szétálló lábakkal.

Fiam Sára = becéző megszólás, leányának, feleségének is mondja a magyar.

Béna harefi = a szabadságharcban megsebesült honvéd (rokkant.)

d) A költemény elmélyítése.

e) A költemény összefüggő elolvastatása.

f) A költemény tartalmának összefüggő elmondtatása.

III. Összefoglalás. A költemény hatása, szépségei. A költemény megtanulása szakaszonként.